

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**Львівський національний університет імені Івана Франка**  
**Історичний факультет**  
**Кафедра соціології**

**Затверджено**  
На засіданні кафедри соціології  
історичного факультету  
Львівського національного університету  
імені Івана Франка  
(протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_

д.с.н., проф. Пачковський Ю.Ф.

**Силабус з навчальної дисципліни**  
**«Візуальна соціологія»,**  
**що викладається в межах ОПІ Бізнес-соціологія**  
**першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів**  
**зі спеціальності 054 Соціологія**

**Львів 2023**

<b>Назва дисципліни</b>	Візуальна соціологія
<b>Адреса викладання дисципліни</b>	Львівський національний університет імені Івана Франка Вул. Університетська, 1 Львів 79000, Україна
<b>Факультет та кафедра, за якими закріплена дисципліна</b>	Історичний факультет, кафедра соціології
<b>Галузь знань, шифр та назва спеціальності</b>	05 – соціальні та поведінкові науки 054 Соціологія
<b>Викладачі дисципліни</b>	Козаченко Ольга Олександрівна, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології
<b>Контактна інформація викладачів</b>	<a href="mailto:olha.kozachenko@lnu.edu.ua">olha.kozachenko@lnu.edu.ua</a> Сторінка викладача: <a href="https://clio.lnu.edu.ua/employee/kozachenko-o-o">https://clio.lnu.edu.ua/employee/kozachenko-o-o</a> Місце знаходження: Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, ауд. 318
<b>Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються</b>	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації через zoom, Microsoft teams або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.
<b>Сторінка дисципліни</b>	<a href="https://clio.lnu.edu.ua/course/vizualna-sotsiolohiia">https://clio.lnu.edu.ua/course/vizualna-sotsiolohiia</a>
<b>Інформація про дисципліну</b>	Дисципліна «Візуальна соціологія» є нормативною навчальною дисципліною, розробленою для освітньо-професійної програми «Бізнес-соціологія» зі спеціальності 054 «Соціологія», яка викладається у 7 семестрі в обсязі 4 кредити ЄКТС
<b>Коротка анотація дисципліни</b>	Курс розроблено таким чином, щоб учасники мали змогу оволодіти системою теоретичних знань у галузі візуальної соціології та одержати практичні вміння та навички застосування візуальних методів
<b>Мета та цілі дисципліни</b>	<b>Мета:</b> визначення теоретико-методологічних та методичних основ дослідження візуального, а також отримання студентами практичних навичок проведення досліджень за допомогою візуальних методів. <b>Завдання:</b> вивчення теоретичних та методологічних основ візуального дослідження; визначення особливостей процедур та технік візуального дослідження в соціології; вдосконалення навичок проведення візуального дослідження (провести контент-аналіз з використанням візуальних джерел, провести семіотичний аналіз з використанням візуальних джерел, провести дискурс-аналіз з використанням візуальних джерел, провести презентацію власного дослідження соціальної проблеми з використанням візуальних методів); вироблення в студентів вміння представляти авторський творчий проект, дискутувати, відстоювати власну позицію та здійснювати комунікацію в малій групі.
<b>Література для вивчення дисципліни</b>	<b>Основна література:</b> 1. Солдатова В. Ю. Візуальні дослідження в соціології – методологічні засади та методичні засоби. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.02 – методологія та методи соціологічних досліджень. – Інститут соціології Національної академії наук України, Київ, 2016. 2. Чудовська-Кандиба І. Візуальне у дослідженнях культури // Якісні дослідження в соціологічних практиках: [навч. посіб. / за ред. Н.

Костенко, Л. Скокової]. Київ: Інститут соціології НАН України, 2009. С. 96–119.

3. Батаєва К. Соціальна візуалістика і медіа-візуальність : навчальний посібник. К., 2017. 344 с.

**Додаткова література:**

1. Бондар В. Одинак Я. Візуальна соціологія: розширення епістемологічних меж соціологічної науки. *Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки*. Т. 122. 2011. С. 3-9.
2. Костенко Н. Досвід контент-аналізу. Моделі та практики/ Костенко Н., Іванов В. - Київ: Центр вільної преси, 2003. 200 с.
3. Солдатова В. Візуальні методи в соціології: основні підходи до збору соціологічної інформації. *Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць*. 2015. №7 (18). С. 562–576.
4. Солдатова В. Візуальні підходи у вивченні нерациональних складових людської поведінки. *Методологічні аспекти. Мультиверсум. Філософський альманах*. 2014. №4. С. 199–209.
5. Солдатова В. Загальнонаукові чинники актуалізації візуальних методів в соціології. *Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць*. 2014. №6. С. 380–393.
6. Солдатова В. Символічна регуляція соціальної поведінки – можливості візуального дослідження. *Соціологія та суспільство: взаємодія в умовах кризи. II Конгрес САУ: тези доповідей, (Харків, 17-19 жовтня 2013 р.)* / Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. С. 119.
7. Солдатова В. Трансляція смислів постмодерної культури засобами реклами: результати візуального дослідження. *Соціальні виміри суспільства. Збірник наукових праць*. 2013. № 5. С. 530–545.
8. Удріс Н. Візуальна комунікація в умовах суспільних трансформацій: оновлення семантичного простору. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2015. Вип. 35. С. 60–66.
9. Зінюк А. В. Візуальна репрезентація спорту. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : збірник наукових праць*. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. Вип. 16. С. 551 – 554.
10. Яковлев М. Техніки та алгоритми аналізу візуального матеріалу: розмежування якісних і кількісних підходів. *Наукові записки НаУКМА. Том 122, Соціологічні науки*. 2011. С. 9–13.
11. Герус О. Застосування дискурс-аналітичного підходу у дослідженні комерційної реклами. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2017. С. 101-109
12. Юзва Л. “Суверенна демократія” в українських онлайн-медіа: якісний контент-аналіз дискурсу 2020 року. *Український соціум*. 2021. № 2 (77). С. 59–78.
13. Юзва Л. Емпіричні контент-аналітичні дослідження: навчально-методичний комплекс для студентів спеціальності 8.03010101 “Соціологія”. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. 116 с.

**Інтернет-джерела:**

1. International visual sociology association <https://visualsociology.org/>
2. Візуальна документація війни. Центр міської історії <https://www.lvivcenter.org/researches/visual-documentation-of-the-war/>

	<p>3. Візуальні методи у місті і для міста. Лекція Альони Ляшевої <a href="https://www.youtube.com/watch?v=yxF3DWldAcQ">https://www.youtube.com/watch?v=yxF3DWldAcQ</a></p> <p>4. Як читати візуальну культуру Серія лекцій Б. Шумиловича. <a href="https://www.youtube.com/playlist?list=PLIw6S66aw0ayNRabeQIRKu2ciIgaleCOy">https://www.youtube.com/playlist?list=PLIw6S66aw0ayNRabeQIRKu2ciIgaleCOy</a></p> <p>5. Semiotic analysis of advertisementy <a href="https://tovcblog.wordpress.com/2016/08/19/alanah-keen-week-4-semiotic-analysis-of-advertisements/">https://tovcblog.wordpress.com/2016/08/19/alanah-keen-week-4-semiotic-analysis-of-advertisements/</a></p>
<b>Обсяг курсу</b>	Загальний обсяг 120 академічних годин. 48 годин аудиторних занять. З них 16 годин лекцій, 32 годин практичних занять та 72 годин самостійної роботи.
<b>Очікувані результати навчання</b>	<p>ЗК1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів</p> <p>СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації</p> <p>СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефаківців</p> <p>РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.</p> <p>РН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів</p> <p>РН11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефаківців</p>
<b>Ключові слова</b>	Візуальна соціологія, візуальні методи дослідження, візуальні дані, візуальність, семіотичний аналіз, дискурс аналіз, контент-аналіз
<b>Формат курсу</b>	Очний
<b>Теми</b>	Детально див. Додаток «Схему курсу»**
<b>Підсумковий контроль, форма</b>	Залік в кінці семестру за підсумками роботи
<b>Пререквізити</b>	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких дисциплін: «Якісні соціологічні дослідження», «Методологія і проектування соціологічного дослідження», «Сучасні соціологічні теорії», «Маркетингові дослідження»
<b>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</b>	Групова робота, дискусія, індивідуальна робота, індивідуальні творчі завдання, «мозкова атака», аналіз випадку, практичне заняття, презентація, самоосвіта, самостійна робота
<b>Необхідне обладнання</b>	Комп'ютер/ноутбук/смартфон з доступом до мережі Інтернет
<b>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</b>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.</p> <p>Оцінювання знань студентів завершується заліком та проводиться протягом семестру за такими видами робіт:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• на семінарських, лекційних заняттях (відповіді на питання, участь в дискусіях, опонування, робота в парах та групах) (25 балів (максимум 3 бали за 1 заняття))</li> <li>• оцінка за навчальний проект (ІНДЗ) (15 балів)</li> <li>• оцінка за модульну контрольну роботу (15 балів)</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>робота над навчальними презентаціями (групова робота) (45 балів = 3 презентації по 15 балів)</li> </ul> <p><b>Академічна доброчесність:</b> очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, втручання в роботу інших студентів становлять, однак не обмежують прикладів можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак цього є підставою для незарахування тієї або іншої роботи студента викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Відповідно, жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p><b>Питання до іспиту (чи питання на контрольні роботи)</b></p>	<p><b>Індивідуальне науково-дослідне завдання «Візуальна презентація соціальної проблеми».</b></p> <p>Індивідуальне завдання полягає у використанні студентом фотографії як методу збору візуальних джерел та розробці ним/нею навчальної презентації певної соціальної проблеми чи явища. Студент повинен зробити щонайменше 15 фотографій на певну тему (пропоновану викладачем чи самостійно обрану), наприклад: глобалізація в твоєму місті, бідність та багатство в твоєму місті, бездомність та соціальна маргіналізація, жебраки на вулицях міста, вуличні музиканти, туристи у місті, пам'ятники героям в твоєму місті, молодіжні субкультури, старість в великому місті, забруднення навколишнього середовища, вандалізм, «екзотичні» професії тощо. Під час навчального заняття студент представляє міні фото-есе з аналізом зроблених фото.</p> <p>Групове завдання 1 (презентація): контент-аналіз візуальних даних  Групове завдання 2 (презентація): семіотичний аналіз візуальних даних  Групове завдання 3 (презентація): дискурс-аналіз візуальних даних</p>
<p><b>Опитування</b></p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

**Додаток. Схема курсу «Візуальна соціологія»**

Тиж. / год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література / Ресурси в інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1-2/15 год.	<p><b>Тема 1.</b> Візуалізація культури та візуальні дослідження в соціології</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Візуалізація культури</li> <li>• Візуальне знання та інформація</li> <li>• Функції візуальних даних в соціології                             <ul style="list-style-type: none"> <li>• Проблемні моменти застосування візуальних даних та методів</li> </ul> </li> </ul>	<p>Лекція (презентація, дискусія) – 2 год. Семінар (групова робота, дискусія, самостійна робота, індивідуальна робота) – 4 год.</p>	<p>Основна: 1, 2, 3 Додаткова література: 1, 6, 10 Інтернет-джерела: 1, 4</p>	<p>Самостійна робота – 9 год. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання літератури. Ідея візуального соціологічного дослідження відповідно до списку доступних візуальних явищ та об'єктів (потенційні візуальні дані): П. Штомпки</p>	2-й тиждень
3-4/15 год.	<p><b>Тема 2.</b> Методологічні засади візуальних соціологічних досліджень</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Постмодернізм, структуралізм, феноменологія, етнометодологія, ідеї Ж. Бодріара та П. Бурдьє як підґрунтя візуальної соціології</li> </ul>	<p>Лекція (презентація, дискусія) – 2 год. Семінар (групова робота, дискусія, самостійна робота, індивідуальна робота) – 4 год.</p>	<p>Основна: 1, 2, 3 Додаткова література: 3, 4, 6, 8, 10 Інтернет-джерела: 1, 4</p>	<p>Самостійна робота – 9 год. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання літератури. Аналіз методологічних засад візуальної соціології</p>	4-й тиждень
5-6/15 год.	<p><b>Тема 3.</b> Методи та техніки у візуальній соціології</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Інтерв'ю з використанням візуальних джерел</li> <li>• Спостереження: використання відео та фото</li> <li>• Візуальні методи та історичні дослідження</li> <li>• Опитування з використанням візуальної анкети</li> </ul>	<p>Лекція (презентація, дискусія) – 2 год. Семінар (групова робота, дискусія, самостійна робота, індивідуальна робота) – 4 год.</p>	<p>Основна: 1, 2, 3 Додаткова література: 3, 4, 6, 8, 10 Інтернет-джерела: 1, 3, 4</p>	<p>Самостійна робота – 9 год. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання літератури. Проект застосування аналізованих технік та</p>	6-й тиждень

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Фотовиявлення, photovoice, autophotography</li> <li>• Проективний малюнок</li> </ul>			методів візуальної соціології	
7-8/15 год.	<b>Тема 4.</b> Контент-аналіз: особливості використання у візуальній соціології <ul style="list-style-type: none"> <li>• Теоретичний етап підготовки до контент-аналізу</li> <li>• Особливості побудови вибірки</li> <li>• Технічний етап підготовки</li> <li>• Проведення та презентація</li> <li>• Аналіз кейсів контент-аналізу з використанням візуальних джерел</li> </ul>	Лекція (презентація, дискусія) – 2 год. Семінар (групова робота, дискусія, самостійна робота, індивідуальна робота) – 4 год.	Основна: 1, 2, 3 Додаткова література: 2, 4, 12, 13 Інтернет-джерела: 2	Самостійна робота – 9 год. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання літератури. Контент-аналіз візуальних репрезентації (на прикладі кейсу) (на прикладі певного випадку)	8-й тиждень
9-10/15 год.	<b>Тема 5.</b> Семіотичний аналіз: особливості використання у візуальній соціології. <ul style="list-style-type: none"> <li>• Семіотика</li> <li>• Знаки, структура знаку</li> <li>• Види знаків (Ч. Пірс)</li> <li>• Співвідношення знаків</li> <li>• Контекст та інтерпретація знаків</li> <li>• Аналіз кейсів семіотичного аналізу з використанням візуальних джерел</li> </ul>	Лекція (презентація, дискусія) – 2 год. Семінар (групова робота, дискусія, самостійна робота, індивідуальна робота) – 4 год.	Основна: 1, 2, 3 Додаткова література: 4, 10 Інтернет-джерела: 2, 4, 5	Самостійна робота – 9 год. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання літератури. Семіотичний-аналіз візуальних репрезентації (на прикладі випадку)	10-й тиждень
11-12/15 год.	<b>Тема 6.</b> Дискурс-аналіз: особливості використання у візуальній соціології <ul style="list-style-type: none"> <li>• Теоретична основа дискурс-аналізу</li> <li>• Теорія дискурсу Е. Лакло та Ш. Муффа</li> <li>• Критичний дискурс-аналіз Н. Феркло</li> </ul>	Лекція (презентація, дискусія) – 2 год. Семінар (групова робота, дискусія, самостійна робота, індивідуальна робота) – 4 год.	Основна: 1, 2, 3 Додаткова література: 4, 10, 11 Інтернет-джерела: 2, 4	Самостійна робота – 9 год. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання літератури. Дискурс аналіз візуальних репрезентації (на	12-й тиждень

	<ul style="list-style-type: none"> <li>Аналіз кейсів дискурс-аналізу з використанням візуальних джерел</li> </ul>			прикладі певного випадку)	
13-14/15 год.	<b>Тема 7.</b> Візуалізація соціальної реальності <ul style="list-style-type: none"> <li>Візуалізація соціальних інститутів</li> <li>Візуалізація соціальних груп</li> <li>Візуалізація повсякденних практик індивіда</li> <li>Візуалізація соціальних просторів</li> </ul>	Лекція (презентація, дискусія) – 2 год.  Семінар (групова робота, дискусія, самостійна робота, індивідуальна робота) – 4 год.	Основна: 1, 2, 3 Додаткова література: 3, 4, 5, 8 Інтернет-джерела: 2, 4	Самостійна робота – 9 год. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання літератури. Аналіз проявів візуалізації соціальної реальності (на прикладі певного випадку)	14-й тиждень
15-16/15 год.	<b>Тема 8.</b> Соціологічна уява та візуальна соціологія <ul style="list-style-type: none"> <li>Роль уяви при створенні візуальних представлень та проявів</li> <li>Активне фотографування</li> <li>Інтерпретація візуальних даних</li> <li>Візуальні презентації в соціальних науках</li> </ul>	Лекція (презентація, дискусія) – 2 год. Семінар (групова робота, дискусія, самостійна робота, індивідуальна робота) – 4 год.	Основна: 1, 2, 3 Додаткова література: 3, 4, 5, 8, 9 Інтернет-джерела: 2, 3, 4	Самостійна робота – 9 год. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювання літератури. Індивідуальне завдання «Візуальна репрезентація соціальної проблеми»	16-й тиждень
Разом 120 год.		48 год. (16 год лекцій/32 год. семінарських занять)		72 год.	